

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2012.5.21.
COM(2012) 226 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK
ÉS AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK**

Nemzeti romaintegrációs stratégiák: az uniós keretrendszer végrehajtásának első lépése

{SWD(2012) 133 final}

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK

Nemzeti romaintegrációs stratégiák: az uniós keretrendszer végrehajtásának első lépése

1. BEVEZETÉS

Az elmúlt években a romák helyzete¹ a politikai figyelem középpontjába került Európában. A romák – Európa legnagyobb, mintegy 10-12 milliós kisebbsége – gyakran válnak rasszizmus, megkülönböztetés vagy társadalmi kirekesztés áldozatává, és élnek mélyszegénységben, az egészségügyi ellátáshoz vagy a méltányos lakhatáshoz való hozzáférés nélkül. Sok roma nő és gyermek válik továbbá erőszak, kizsákmányolás vagy emberkereskedelem áldozatává², akár saját közösségén belül is. Sok roma gyermek az iskola helyett az utcán tölti napjait. Az alacsony végzettség és a munkaerő-piaci diszkrimináció miatt a roma népesség körében magas a munkanélküliségi és az inaktivitási ráta, a roma munkavállalók pedig csak alacsony színvonalú, szakképzettséget nem igazán igénylő és rosszul fizetett állásokhoz jutnak. Az így kialakuló potenciálvesztés ráadásul tovább nehezíti a növekedés biztosítására irányuló törekvéseket³. A romák integrációjának javítása ezért erkölcsileg és gazdaságilag is szükségszerű, de csak akkor mehet végbe, ha a többségi társadalom és a roma közösségek tagjai egyaránt változtatnak hozzáállásukon.

A perifériára szorult rétegek helyzetének javítása elsősorban a tagállamok felelősségébe és hatáskörébe tartozik, így a romákat támogató fellépés is elsődlegesen és leginkább a tagállamok feladata. E munkájukat elősegítendő az EU jogi, szakpolitikai és pénzügyi eszközök széles körét bocsátotta rendelkezésre. Noha a konkrét nemzeti körülmények, igények és célszerű megoldások Európa-szerte igencsak eltérnek, a szabad mozgás és az alapvető jogok közös értékei, továbbá a politikai stabilitás, a gazdasági jólét, a társadalmi kohézió és a tagállamok közötti szolidaritás közös céljai európai szerepvállalást is szükségessé tesznek a romaintegrációs szakpolitikákban. Sőt, az uniós állampolgár romák teljes körű társadalmi integrációjával kapcsolatos tartós kihívások közvetlen hatást gyakorolnak az EU harmadik országokkal fenntartott kapcsolataira is, itt elég utalnunk az utóbbiak által egyes tagállamok állampolgáraival kapcsolatban alkalmazott vízumkövetelményekre⁴.

¹ A „roma” kifejezés itt, csakúgy mint számos nemzetközi szervezet és európai roma szerveződés szóhasználatában, több különböző csoportra vonatkozik (például roma, szinti, kalo/kale, cigány, romničel, beás, askáli, egyiptomi, yenis, dom, lom), és kiterjed az úgynevezett vándorló csoportokra („travellers”) is, nem tagadva ezen csoportok sajátosságait, illetve életmódjuk és helyzetük eltéréseit.

² Az Europol 2011. évi, szervezett bűnözésre vonatkozó fenyegetésértékelése, 26. o.

³ *Economic costs of Roma exclusion* (A romák kirekesztésének gazdasági költségei), Világbank, 2010. április
http://siteresources.worldbank.org/EXTROMA/Resources/Economic_Costs_Roma_Exclusion_Note_Final.pdf

⁴ Lásd például Kanada aggodalmait, miután egyes tagállamok állampolgárai növekvő számban kezdték menedékkérelmeket benyújtani.

Az Európai Bizottság ezért a 2011. április 5-én elfogadott, „A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig” című dokumentumban⁵ arra kérte a tagállamokat, hogy készítsék el vagy vizsgálják felül nemzeti romaintegrációs stratégiájukat⁶, hogy ezáltal hatékonyabban tudják kezelni a romák integrációjával kapcsolatos problémákat, és így az évtized végére érezhetően javuljon a helyzet. A keretrendszer uniós állam- és kormányfők általi jóváhagyása⁷ jelezte, hogy a romák társadalmi integrációja a gazdasági és pénzügyi válság ellenére is minden tagállam számára kiemelt területté válik.

Az uniós keretrendszer a romák integrációjával kapcsolatos megközelítés megváltoztatásával segíteni kívánja a tagállamokat abban, hogy érezhetően javítsák roma állampolgáraik életét. Az oktatás, a foglalkoztatás, az egészségügy és a lakhatás kapcsán, illetve egyéb területeken az uniós jog eleve tiltja a rassz vagy etnikai hovatartozás szerinti megkülönböztetést, de a jogalkotás önmagában nem elég: a tagállamoknak ki kell dolgozniuk és alkalmazniuk kell egy olyan integrált és fenntartható megközelítést, amely ötvözi a hatásokat a különböző területeken, ideértve az oktatást, a foglalkoztatást, az egészségügyet és a lakhatást.

Az uniós keretrendszer az első olyan rendszer, amely uniós szinten foglalkozik a romák integrációjával, összekötve azt az Európa 2020 stratégiával⁸. A romák tartós gazdasági és társadalmi marginalizációja e stratégiára nézve is közvetlen jelentőséggel bír. Az Európa 2020 öt kiemelt célja közül három például közvetlenül kötődik az uniós keretrendszer romaintegrációs céljaihoz: a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem, a foglalkoztatás növelése, és az iskolai lemorzsolódás csökkentése a felsőoktatási létszám egyidejű növelésével. Az Európa 2020 stratégia foglalkoztatási, társadalmi integrációs és oktatási céljainak megvalósítása a nagyobb lélekszámú roma népességgel rendelkező tagállamok számára elengedhetetlenné teszi, hogy határozottan és gyorsan megoldást találjanak a romák helyzetére.

Az uniós források (különösen a strukturális alapok) hatásos eszközt jelenthetnének az olyan hátrányos helyzetű csoportok társadalmi-gazdasági helyzetének javítására, mint a romák, de a 2007–2013-as időszakban a társadalmi integrációt célzó tagállami erőfeszítésekre elkülönített 26,5 milliárd eurós összegből túl keveset fordítanak a hátrányos helyzetű roma közösségekre.

Az Európai Bizottság ígéretet tett a nemzeti romaintegrációs stratégiák értékelésére, illetve az Európai Parlament és a Tanács tájékoztatására, aminek e közlemény útján tesz eleget. Értékelésében a Bizottság megvizsgálja a civil társadalom és az egyéb

⁵ A Bizottság 2011. április 5-i közleménye – A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig. COM(2011) 173. E keretrendszer kapcsán mind az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság – a roma polgárok társadalmi felruházása és integrációja Európában című véleményében (CESE 998/2011, 2011. június 16.) –, mind a Régiók Bizottsága – a nemzeti romaintegrációs stratégiák 2020-ig érvényes uniós keretrendszeréről alkotott véleményében (CdR 247/2011, 2011. december 14.) – határozott támogatását fejezte ki.

⁶ E közleményben a „stratégia” kifejezést a szakpolitikai intézkedések és stratégiák gyűjtőfogalmaként kell értelmezni.

⁷ Az Európai Tanács következtetései (EUCO 23/11, 2011. június 23–24), az EPSCO Tanács által elfogadott, „A romák integrációját célzó nemzeti stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig” című tanácsi következtetések alapján (106665/11, 2011. május 19.).

⁸ http://ec.europa.eu/europe2020/index_hu.htm

érdekeltek felek által tett, továbbá az Európai Roma Platform 2012. március 12-i brüsszeli rendkívüli ülésén született észrevételeket is.

A nemzeti romaintegrációs stratégiák elfogadása kézzelfogható eredményeket hoz majd a roma népesség életének javításában. A következő szakaszban az erőfeszítéseket a végrehajtásra kell összpontosítani, mégpedig a romaintegrációs céloknak megfelelő konkrét intézkedésekből álló cselekvési tervek alapján, egyértelmű ütemterv és célszerű finanszírozás mellett.

2. A NEMZETI STRATÉGIÁK ÉRTÉKELÉSE

2012 márciusáig minden tagállam benyújtotta nemzeti romaintegrációs stratégiáját vagy a tágabb társadalmi integrációs szakpolitika részét képező megfelelő szakpolitikai intézkedéscsomagot. Néhány tagállam a már meglévő stratégiáját igazította az uniós keretrendszerhez, mások első ízben dolgoztak ki ilyen nemzeti stratégiát. A nemzeti stratégiák a roma népesség nagyságrendjének és a tagállamok előtt álló kihívásoknak megfelelően eltérnek egymástól⁹.

A bizottsági értékelés a négy kulcsterülettel, vagyis az oktatással, a foglalkoztatással, az egészségügyi ellátással és a lakhatással kapcsolatos tagállami megközelítésekre összpontosít, illetve a strukturális követelmények (a civil társadalommal, a regionális és helyi hatóságokkal való együttműködés, nyomon követés, megkülönböztetés elleni küzdelem és egy nemzeti kapcsolattartó pont létrehozása) és a finanszírozás megoldási módozataira. Az egyes szakaszokban összefoglaló táblázat jelzi, hogy mely tagállamok tettek javaslatot az uniós keretrendszer szerinti konkrét intézkedések meghozatalára¹⁰. Az adott felsorolásból hiányzó tagállamok nem jeleztek vonatkozó intézkedéseket, ezért – amennyiben roma népességük szempontjából releváns – foglalkozniuk kell még a szóban forgó kérdésekkel.

Az értékelés alapján minden szakaszban szakpolitikai ajánlások jelzik azokat a kiemelt területeket, amelyekkel a tagállamoknak – sajátosságaikat is figyelembe véve – még foglalkozniuk kell annak érdekében, hogy teljesítsék kötelességeiket. E szakpolitikai ajánlásokat be kell építeni a szegénység és a kirekesztés elleni küzdelem általános keretébe.

2.1. A négy kulcsterület

(a) Oktatás

Az EU célja annak biztosítása, hogy minden roma gyermek befejezze legalább az általános iskolát és minőségi oktatásban részesüljön¹¹.

⁹ Málta nem dolgozott ki nemzeti romaintegrációs stratégiát, mivel területén nem él jelentős roma népesség.

¹⁰ A négy szakpolitikai terület összefoglaló táblázatai egységesen két kérdéskörrel foglalkoznak: **a célokkal**, vagyis hogy a stratégiák magukéva teszik-e az uniós keretrendszer által az adott terület vonatkozásában meghatározott általános célt, és rögzítenek-e konkrét, egyedi és számszerűsíthető célokat; és **az intézkedésekkel** (legyen szó akár általános, akár romaspecifikus intézkedésekről).

¹¹ Az EU romaintegrációs céljait a Bizottság 2011. április 5-i közleménye – A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig, COM(2011) 173 – tűzte ki.

Az oktatás fontosságát minden tagállam elismeri: legtöbbjük kitűzött céljai meghaladják az uniós keretrendszerben előírt, az általános iskola befejezésére irányuló minimumkövetelményt, és az oktatás szélesebb spektrumát fogják át, az koragyermekkorai neveléstől¹² egészen a középfokú, sőt, akár a felsőoktatásig.

Az EU-ban – a nemzeti jogszabályokkal is összhangban – minden iskolás korú gyermeknek iskolába kell járnia. Mindazonáltal az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének nem régi felmérése több tagállam kapcsán is megállapította, hogy a 7–15 éves roma gyermekek legalább 10%-a nem jár iskolába¹³. Mivel az iskola az alapvető készségek elsajátításának elsődleges helyszíne, a tagállamoknak növelniük kell az iskolalátogatási arányokat. Az általános iskolai oktatásban való részvétel előmozdítása érdekében a tagállamoknak különösen a koragyermekkorai nevelést és gondozást, a tanítók és a közvetítők képzését, és a roma gyermekek többségi iskolákba való felvételét kell elősegíteniük.

Több tagállam a középfokú oktatásból való lemorzsolódás visszaszorítására is tervez intézkedéseket, emellett néhány tagállam a felsőoktatásban részt vevő roma hallgatók arányát is növelni kívánja.

A gyermekek iskolázottságát növelő intézkedések

Az uniós keretrendszerben előírt intézkedés	Az intézkedést tervező tagállamok ¹⁴
Az általános cél átvétele	BE, BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, IT, CY, LV, LT, LU, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, UK
Konkrét célok az oktatási rés csökkentésére	BE, BG, CZ, EL, ES, IT, CY, LU, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, UK
A koragyermekkorai nevelés és gondozás hozzáférhetőségének javítása	CZ, EL, ES, IT, CY, LV, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI
Intézkedések annak biztosítására, hogy valamennyi roma gyermek legalább az általános iskolát befejezze	BE, BG, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, LV, LU, HU, NL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

¹² *Preventing Social Exclusion through the Europe 2020 strategy - Early Childhood Development and the Inclusion of Roma Families* (A társadalmi kirekesztés megelőzése az Európa 2020 stratégia révén: kisgyermekkorai nevelés és a roma családok integrációja), ez a dokumentum egy, az Európai Roma Platform által a belga elnökség alatt előterjesztett hivatalos jelentés, amely az UNICEF és az European Social Observatory, valamint a társadalmi integrációért felelős belga szövetségi tervhivatal együttműködésében készült 2011-ben; <http://www.ecdgroup.com/pdfs/Preventing-Social-Exclusion.pdf>.

¹³ A felmérés eredményei alapján a 7–15 éves roma gyermekek legalább 10%-a nem jár iskolába Görögországban, Romániában, Bulgáriában, Olaszországban és Franciaországban; e gyermekek vagy még mindig óvodába járnak, vagy nem vesznek részt az oktatásban, esetleg kihagynak egy évet, teljesen abbahagyták az iskolát vagy már dolgoznak. Arányuk Görögországban a legnagyobb, ahol a roma gyermekek több mint 35%-a nem jár iskolába (*The situation of Roma in 11 EU Member States; Survey results at a glance*. Fundamental Rights Agency, World Bank, United Nations Development Programme, 2012 (*A romák helyzete 11 EU-tagállamban – Felmérési eredmények röviden*, az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, Világbank, Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja, 2012)).

¹⁴ Egy tagállam akkor szerepel a felsorolásban, ha stratégiája utalást tesz a táblázatban szereplő intézkedésre.

A középiskolai lemorzsolódás csökkentése	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, AT, PL, PT, RO, SK, FI, UK
A felsőoktatási részvétel fokozása	CZ, ES, IT, HU, PT, FI
Szegregációmegelőzés	CZ, EL, ES, HU, PL, RO, SK
Támogató intézkedések	BE, CZ, EE, IE, ES, IT, CY, LV, LT, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Több tagállam további támogató intézkedésekről is rendelkezik, például romani nyelvű tanító- és tanulóprogramokról, olyan tanulástámogató programokról, mint a délutáni korrepetálás vagy a „második esélyt kínáló” osztályok, a szülői oktatásról – beleértve a közvetítést is –, valamint az oktatás fontosságára való figyelemfelhívásról.

Példák a romák oktatási integrációját előmozdító fellépésekre

Szlovénia roma asszisztensek és közvetítők segítségével a lehető legkorábban be kívánja vonni a roma gyermekeket az oktatásba (óvodák). Az oktatási intézmények képzési színvonalának emelése és a tanulástámogató hálózatok kibővítése révén az általános oktatásban jelentősen javulni fog a roma gyermekek végzési aránya (Ljubljanában a középfokú oktatásban az átlag 54,3%, a romáknál viszont 18,7%). Emellett figyelmet szentelnek a roma kultúra és örökség megőrzésére.

Spanyolország új közvetítési programokat indít az iskolai lemorzsolódás és hiányzások ellen (az alacsony oktatásban a cél a jelenlegi 22,5%-os arány 2015-ig 15%-ra, majd 2020-ig 10%-ra való csökkentése).

A **Finnországban** alkalmazott Kauhajoki modell háromféle, roma háttérrel rendelkező oktatóra épül: a koragyermekkori nevelésben részt vevő gyermekeket és családokat óvodai nevelő segíti; az általános középiskolák tanulóit speciális asszisztens támogatja; a fiatal felnőtteket pedig pártfogó segíti további tanulmányaikban és a munkakeresésben.

Emellett sok dokumentumban említik, hogy a roma kultúrát és történelmet az általános tantervbe való beemeléssel kívánják támogatni. A legtöbb stratégia általánosságban kiemeli, hogy a sztereotípiák leküzdéséhez a kultúra jobb megértése szükséges.

A tagállamoknak integrált megközelítést alkalmazva az oktatás területén kiemelt feladatként:

- **meg kell szüntetniük az iskolai szegregációt és a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásával való visszaélést;**
- **érvényesíteniük kell az iskolakötelezettséget és elő kell mozdítaniuk a szakképzést;**
- **fokozniuk kell a koragyermekkori nevelésben és gondozásban való részvételt;**
- **javítaniuk kell a tanárok képzését és az iskolai közvetítést;**
- **fel kell hívniük a szülők figyelmét az oktatás fontosságára.**

(b) *Foglalkoztatás*

Az EU célja a romák és a népesség többi része között fennálló foglalkoztatási különbségek csökkentése¹⁵.

Minden tagállam elismeri, hogy csökkenteni kell a romák és a nem romák között fennálló foglalkoztatási különbségeket. Ennek megvalósításához integrált megközelítés alkalmazására kell bátorítani a tagállamokat, különösen azokat, amelyek nagyobb roma népességgel rendelkeznek, vagy ahol jelentősebb a foglalkoztatásbeli különbség. Emellett fontos, hogy az aktív integrációs szakpolitikák¹⁶ a romákra is kiterjedjenek. Sőt, a kézzelfogható eredmények elérése érdekében a tagállamoknak egyértelmű kiinduló adatokat megadva számszerűsíthető célokként kell megfogalmazniuk célkitűzéseiket, ami lehetővé teszi az eredmények nyomon követését.

Különösen a nagy arányú roma népességgel rendelkező tagállamokra jellemző, hogy e népesség főként a vidéki területekre koncentrálódik. Az ilyen tagállamoknak stratégiájukban erre a földrajzi eloszlásra is figyelemmel kell lenniük, azonosítva azokat a romák előtt is nyitva álló (a mezőgazdasági szektoron belüli és kívüli) tevékenységeket, amelyek révén reális esély kínálkozik a romák foglalkoztatására.

A munkaerő-piaci részvételt fokozó intézkedések

Az uniós keretrendszerben előírt intézkedés	Az intézkedést tervező tagállamok
Az általános cél átvétele	Minden tagállam
Konkrét célok a foglalkoztatási különbségek csökkentésére	BG, CZ, EL, ES, FR, HU, PL, PT, RO, SI, SK, FI
Az egyenlő bánásmód elve szerinti általános intézkedések a foglalkoztatási különbségek csökkentésére	DK, DE, EE, IE, FR, CY, LV, LU, NL, AT, PL, SE
Romáknak szóló kiegészítő vagy egyedi intézkedések ¹⁷	BG, CZ, IE, ES, HU, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE
Mikrohitelekhez való hozzáférés	IE, EL, ES, FR, IT, HU, PT, RO, SK, FI
Köztisztviselők a közszférában	IE
Személyre szóló szolgáltatások	IE, IT, HU, PT, RO, FI, SE
Integrált megközelítés	BG, CZ, ES, HU, SI, SK, FI, UK

¹⁵ A legtöbb tagállamban a magukat munkanélkülinek valló romák száma legalább kétszer akkora volt, mint a nem romáké. Olaszországban, a Cseh Köztársaságban és Szlovákiában 4-szer vagy akár 5-ször annyi roma vallotta magát munkanélkülinek, mint nem roma (*The situation of Roma in 11 EU Member States; Survey results at a glance*. Fundamental Rights Agency, World Bank, United Nations Development Programme, 2012 (A romák helyzete 11 EU-tagállamban – Felmérési eredmények röviden, az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, Világbank, Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja, 2012)).

¹⁶ A Bizottság 2008/867/EK ajánlása a munkaerőpiacról kiszorultak aktív befogadásának elősegítéséről (HL L 307., 2008.11.18., 11. o.).

¹⁷ Az egyedi intézkedések célja, hogy biztosítsák a romák megkülönböztetésmentes munkaerő-piaci hozzáférését, ideértve például a szakképzést és a munkahelyi képzést, a mediációt, a gyermekgondozási lehetőségek megkönnyítését stb.

Az uniós keretrendszerben javasolt intézkedéseket, például a mikrohitelhez való hozzáférés biztosítását, szakképzett köztisztviselők közzférában való alkalmazását, a személyre szóló szolgáltatások és közvetítés nyújtását csak néhány tagállam tervezi. Több tagállam más egyedi intézkedéseket tervez azzal a céllal, hogy biztosítsák a romák megkülönböztetésmentes munkaerő-piaci hozzáférését, ideértve például a szakképzést és a munkahelyi képzést, vagy a gyermekgondozási lehetőségek megkönnyítését stb. Több tagállam az uniós keretrendszerben javasoltak mellett egyéb intézkedéseket is tervez.

Példák a romák foglalkoztatási integrációját előmozdító fellépésekre

Spanyolország a roma népesség foglalkoztatási rátáját a 2011. évi 44%-ról 2015-ig 50%-ra, majd 2020-ig 60%-ra kívánja növelni, külön célkitűzést meghatározva a roma nők foglalkoztatására. Az alkalmazott programok a szükséges készségeket fejlesztik majd, és egyúttal hozzáférést biztosítanak a munkavállalást szolgáló rendszeres képzési programokhoz.

Ausztria a megújított Thara projekt révén javítani kívánja az osztrák és a bevándorolt közösségek roma fiataljainak munkaerő-piaci hozzáférését; a projekt közösségi munkát, mentorálást és képzést foglal magában. Az előző Thara projekt (2011–2012) az osztrák és a bevándorolt romák foglalkoztatáshoz való hozzáféréseire összpontosított, 107 roma és 56 közigazgatási vagy civil társadalmi résztvevő összefogásával. Eredményeire építve az aktuális projekt konkrétan célozza a munkaerő-piaci integrációt, ideértve az önfoglalkoztatás támogatását is.

Bulgária célja, hogy 2015-ig – főként az ESZA támogatásával – megemelje a romák foglalkoztatásbeli arányát: több mint 28 000 munkanélküli és foglalkoztatott roma számára szerveznek képzéseket foglalkoztathatóságuk és képzettségük javítására, illetve 1500 roma számára vállalatvezetési és vállalkozási témában.

A romák munkaerő-piaci részvételének fokozása egyértelmű gazdasági előnyöket teremt a nagy roma népességgel rendelkező tagállamok számára, különösen gazdasági nehézségek idején.

A tagállamoknak integrált megközelítést alkalmazva a foglalkoztatás területén kiemelt feladatként:

- **személyre szabott munkakeresési és foglalkoztatási szolgáltatásokat kell nyújtaniuk;**
- **támogatniuk kell az oktatással kombinált átmeneti közmunkaprogramokat, valamint a romákat foglalkoztató vagy számukra egyedi szolgáltatásokat nyújtó szociális vállalkozásokat;**
- **támogatniuk kell az első munkavállalást és a munkahelyi képzést;**
- **el kell távolítaniuk a munkaerőpiacra való (újra)belépés előtt álló, különösen a nőket érintő akadályokat (ideértve a diszkriminációt is);**
- **erősebben kell támogatniuk az önfoglalkoztatást és a vállalkozói készséget.**

(c) Egészségügyi ellátás

Az EU célja a romák és a népesség többi részének egészségügyi állapota közötti eltérések csökkentése.

Noha az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés minden tagállamban egyetemes, a gyakorlatban a romák nem minden esetben jutnak ugyanolyan szolgáltatáshoz, mint a

népesség többi része. A legtöbb tagállam a romák egészségügyi ellátáshoz való hozzáférését a romák megszólításával és egyéb módszerekkel kívánja javítani. Egyes tagállamok a roma és a nem roma népesség egészségügyi egyenlőtlenségeinek csökkentésére olyan megelőző intézkedéssorozatot is bevezettek, amelyek túlmutatnak az uniós keretrendszer követelményein. Átfogó megközelítést azonban csupán néhány tagállam fogalmazott meg a romák egészségügyi állapotának javításával kapcsolatban.

Több tagállamban indítottak vagy terveznek olyan programokat, amelyek szakképzett roma közvetítők bevonásával kívánják javítani a romák egészségügyi ellátáshoz való hozzáférését. Ezek igen biztató kezdeményezések. Mindazonáltal ezen intézkedéseket más fellépésekkel is ki kell egészíteni ahhoz, hogy jelentős eredményre vezessenek a romák és a népesség többi része közötti egészségügyi szakadék csökkentésében.

Az egyik fő kihívás az, hogy az egészségügy kapcsán szisztematikus, integrált megközelítést kell alkalmazni, amihez koordinációra van szükség az egészségügy és a többi – különösen az oktatással, a lakhatással és a megkülönböztetés elleni küzdelemmel kapcsolatos – terület között.

Az egészségügyi ellátás javítását célzó intézkedések

Az uniós keretrendszerben előírt intézkedés	Az intézkedést tervező tagállamok
Az általános cél átvétele	BG, CZ, IE,, EL, ES, FR, IT, HU, RO, SI, SK, SE
Konkrét célok az egészségügyi szakadék csökkentésére	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, RO, SI, SK
A meglévő struktúrákon alapuló általános intézkedések az egészségügyi szakadék csökkentésére	DK, DE, EE, FR, CY, LV, LU, NL, AT, PL, PT, SE
Színvonalas egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés különösen nők és gyerekek számára	EE, EL, ES, FR, IT, HU, PL, SK, SE
További intézkedések ¹⁸	BE, BG, CZ, EE, ES, HU, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Több tagállam kiemelten kezeli a gyermekek és a nők egészségi állapotának kérdését¹⁹. Néhány tagállam annak fontosságát is megemlíti, hogy az egészségügyi dolgozókat fel kell készíteni az eltérő társadalmi-kulturális háttérű betegek kezelésére.

¹⁸ Ezek az intézkedések a megelőző ellátások körébe tartoznak, céljuk például a védőoltás-igénybevételi ráták növelése vagy az egészséges életmód népszerűsítése, de ide tartozik a reprodukív egészség javítása is (pl. a fiatalok teherbe esésének megelőzése). Néhány tagállam az egészségügyi dolgozók előítéletes viselkedését megelőző intézkedéseket is említette.

¹⁹ A hangsúly a reprodukív egészségre és a megelőző ellátásokra helyeződik, ideértve a védőoltások népszerűsítését.

Példák a romák egészségügyi integrációját előmozdító fellépésekre

Magyarország az Európai Szociális Alap segítségével 2000 roma nőt kíván képzéshez juttatni a területen, segítve őket a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgálatoknál szerezhető, illetve családsegítő szociális munkásként, közösségfejlesztőként, állásközvetítőként és egészségügyi közvetítőként szükséges gyakorlat megszerzésében.

Írország a vándorlók igényeinek kiszolgálására különböző egészségügyi szolgálatokat – Traveller Health Units, Primary Health Care Projects – hozott létre (ideértve a vándorlókkal foglalkozó egészségügyi közvetítőket és nővéreket is). 1994 óta több vándorló háttérű nő kapott közösségi közvetítői képzést annak érdekében, hogy a vándorló közösségek általános egészségügyi ellátását e közösségek igényeihez lehessen igazítani.

Romániában a kormányzat 2011-re már közel 450 egészségügyi közvetítőt foglalkoztatott annak érdekében, hogy javítsa a romák egészségügyi ellátáshoz való hozzáférését. E közvetítők a romák és az egészségügyi intézmények közötti párbeszédet segítik elő. Tevékenyen segítik a romákat az olyan eljárások során, mint a személyazonosító okmányok beszerzése, egészségbiztosítási szerződések megkötése, házi orvos-választás és az anyák egészségügyi tájékoztatása. Mivel e gyakorlat kedvező fogadtatásra talált, a romaintegrációs stratégia részeként az egészségügyi közvetítők számát 2020-ig 25%-al növelni akarják.

E kötelezettségvállalásokhoz azonban egyértelmű végrehajtási ütemtervet és mérhető célszámokat kell rendelni, ami lehetővé teszi az eredmények nyomon követését. A tagállamoknak emellett egyértelműbben meg kell határozniuk az egészségügyi egyenlőtlenségek csökkentéséhez szükséges finanszírozás forrásait.

A tagállamoknak integrált megközelítést alkalmazva az egészségügy területén kiemelt feladatként:

- **ki kell terjeszteniük az egészség- és az alapvető társadalombiztosítás hatókörét és szolgáltatásait (többek között a helyi hatóságoknál történő nyilvántartásba vétel útján is);**
- **az egyéb kiszolgáltató csoportokkal egyetemben javítaniuk kell a romák hozzáférését is az egészségügyi alap-, sürgősségi és szakellátásokhoz;**
- **figyelemfelhívó kampányt kell indítaniuk a rendszeres kivizsgálások, a terhesgondozás és a szülés utáni gondozás, a családtervezés és a védőoltások témakörében;**
- **biztosítaniuk kell, hogy a megelőző egészségügyi intézkedésekkel a romákat, különösen a nőket és a gyermekeket is megszólítsák;**
- **javítaniuk kell a romák életkörülményeit, különösen a szegregált telepeken.**

(d) *Lakhatási és alapvető szolgáltatások*

Az EU célja a lakhatáshoz és a közműszolgáltatásokhoz való hozzáférési arány kiegyenlítése a romák és a lakosság többi része között

Minden tagállam egyetért abban, hogy sok roma számára javítani kell a lakhatási körülményeket, azonban közülük csak kevesen javasolnak konkrét intézkedéseket a helyzet megoldására szolgáló integrált megközelítés részeként. Ugyanakkor független intézkedésekkel – amelyek nem egy átfogó, oktatási, foglalkoztatási és egészségügyi intézkedéseket is tartalmazó lakhatási koncepció részei – nem feltétlenül lehet tartós eredményeket elérni. A tagállamoknak ezért célszerű

megfontolniuk lakhatási, várostervezési és vidékfejlesztési intézkedéscsomagjaik hatókörének kibővítését, és az említett átfogó tervekbe való beépítését. Egyes tagállamok – különösen a viszonylag kis roma népességgel rendelkezők – a romák lakhatási problémáit a meglévő struktúrákon belül kívánják megoldani. Több tagállam a lakhatáshoz, ezen belül a szociális lakásokhoz való hozzáféréssel is foglalkozik.

A lakhatási helyzet javítását célzó intézkedések

Az uniós keretrendszerben előírt intézkedés	Az intézkedést tervező tagállamok
Az általános cél átvétele	Valamennyi tagállam (kivéve LT)
Konkrét célok a lakhatáshoz és a közműszolgáltatásokhoz való hozzáférés különbségeinek csökkentésére	Valamennyi tagállam (kivéve LT)
A meglévő struktúrákon alapuló általános intézkedések	DK, DE, EE, LV, LU, NL, AT, SE
A lakhatáshoz, ezen belül a szociális lakásokhoz való hozzáférés	BG, CZ, DK, DE, IE, ES, IT, CY, HU, AT, PT, SI, SK, SE,
A vándorló népesség igényeinek kezelése	BE, IE, FR, AT, UK
Integrált megközelítés	CZ, ES, FR, HU, PT, RO, FI,

A lakhatáshoz való megkülönböztetésmentes hozzáférés előmozdítására csupán néhány tagállam tervez egyedi intézkedéseket. A vándorló népességgel rendelkező tagállamok legtöbbje e népesség igényeit egyedi intézkedések révén kívánja kielégíteni. A tartós megoldások kialakítása érdekében elengedhetetlen, hogy a tagállamok a folyamatba a regionális és helyi hatóságokat, valamint a helyi roma és nem roma közösségeket is bevonják.

Példák a romák lakhatási integrációját előmozdító fellépésekre

<p>Az Egyesült Királyságban a walesi regionális hatóságok egyedi intézkedéseket hoztak a romák és a vándorlók szálláslehetőségeinek és szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítására. A walesi kormányzat 75-ről 100%-ra emelte a lakóhelyek felújítása vagy építése céljából a helyi hatóságok rendelkezésére bocsátott források nagyságát.</p> <p>Magyarországon – a szegregált lakókörnyezetben élők társadalmi integrációját elősegítő – ESZA- és ERFA-források felhasználásával a szociális, közösségi, oktatási, egészségügyi, foglalkoztatási és lakhatási feltételek javítását célzó integrált programokat hajtanak végre. Az érintett közösségek lakói számára nemcsak higiéniai és egyéb szolgáltatásokat nyújtó közösségi központokat létesítenek, hanem lakhatási gondjaikra is próbálnak megoldást találni, például szociális lakáshoz jutás biztosításával.</p> <p>Franciaországban több helyi hatóság „beilleszkedési falvakat” alakított ki az illegális telepeken élő hátrányos helyzetű emberek – köztük romák – igényeinek kielégítésére. Az ilyen projekteket a többi helyi hatóság az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával fogja átvenni.</p>
--

A helyi szint lakhatási kérdésben betöltött szerepének fontosságára figyelemmel a tagállamok felkérést kapnak a közösség szintjén irányított helyi fejlesztések és az

Európai Regionális Fejlesztési Alap, az Európai Szociális Alap és a Kohéziós Alap által támogatott integrált területi beruházások előmozdítására²⁰.

A tagállamoknak integrált megközelítést alkalmazva a lakhatás területén kiemelt feladatként:

- **elő kell mozdítaniuk a szegregáció megszüntetését;**
- **lehetővé kell tenniük a közmű- és szociális szolgáltatási infrastruktúra szempontjait figyelembe vevő helyi lakhatási megközelítések alkalmazását;**
- **szükséges esetben integrált megközelítéssel javítaniuk kell a megfizethető szolgáltatásokhoz való hozzáférést biztosító szociális lakások és táborhelyek rendelkezésre állását, megfizethetőségét és színvonalát.**

2.2. A strukturális követelmények értékelése

Az uniós keretrendszer alapján a tagállamoknak olyan célzott megközelítést kell alkalmazniuk, amely összhangban áll a romák társadalmi befogadásának közös alapelveivel, egyúttal biztosítaniuk kell a nemzeti romaintegrációs stratégia konzisztenciáját az Európa 2020 stratégia szerinti nemzeti reformprogrammal.

(a) *A regionális/helyi szint és a civil társadalom bevonása*

Az uniós keretrendszer kiemelte, hogy a nemzeti stratégia kialakítása, végrehajtása és nyomon követése során folyamatos párbeszédet kell folytatni a regionális és helyi hatóságokkal, valamint a roma civil társadalommal.

A legtöbb tagállam kiemeli a helyi vagy regionális hatóságok által indított romaintegrációs projekteket vagy kezdeményezéseket, ugyanakkor csak néhányuk irányozza elő kifejezetten e hatóságok bevonását a stratégia végrehajtásába vagy nyomon követésébe. Sőt, arra sem igen található utalás, hogy e helyi közszereplőket legalább a stratégia tervezésekor bevonják vagy velük konzultálnának. Néhány ritka esetben az is előfordult, hogy a tagállamok nemzeti szinten nem tüntettek fel egyértelmű intézkedéseket, de regionális és helyi szinten végrehajtanak konkrét programokat.

Ami a civil társadalmat illeti, a szakpolitikai dokumentumok kidolgozása során több tagállam is széles körű konzultációt folytatott a romák képviselőivel és civil társadalmi szervezeteivel, bár a kapott észrevételeket láthatólag nem mindig vették figyelembe.

A regionális és a helyi szint, valamint a civil társadalom bevonása

Az uniós keretrendszerben előírt intézkedés	Az intézkedést tervező tagállamok
Konzultáció a helyi és regionális hatóságokkal vagy a roma/civil társadalmi szervezetek	BE, BG, DK, DE, EE, IE, ES, FR, IT, LV, HU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

²⁰

Elements for a Common Strategic Framework 2014-2020, (A 2014–2020-as időszakra szóló közös stratégiai keret elemei) bizottsági szolgálati munkadokumentum, (2012) 61 végleges, 2012. március 14.

képviselőivel a stratégia tervezésekor	
A regionális és helyi hatóságok tervezett bevonása a végrehajtásba	BE, BG, CZ, DE, IE, EL, ES, FR, CY, LV, LT, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
A roma/civil társadalmi szervezetek képviselőinek tervezett bevonása a végrehajtásba	BE, BG, DE, IE, EL, ES, FR, LV, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

A szakpolitikák végrehajtása és nyomon követése kapcsán azonban a legtöbb tagállam nem fejtette ki, hogy milyen lehetőségeket lát ez együttműködésre egyfelől a regionális és helyi hatóságokkal, másfelől a civil társadalommal és a roma közösségekkel. A tagállamoknak nagyobb erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy a regionális és helyi hatóságokat, illetve a civil társadalmat érdemben be tudják vonni a nemzeti stratégia valamennyi szakaszába.

A tagállamoknak integrált megközelítést alkalmazva kiemelt feladatként:

- **az egyedi hatásköröknek megfelelően szorosan be kell vonniuk a regionális és helyi hatóságokat a stratégia felülvizsgálatába, végrehajtásába és nyomon követésébe;**
- **be kell vonniuk a civil társadalmat, ideértve a roma szervezeteket is, a stratégia végrehajtásába és nyomon követésébe;**
- **biztosítaniuk kell a stratégia végrehajtásában részt vevő kormányzati szintek koordinációját;**
- **regionális és helyi szinten is a politikai napirend részévé kell tenniük a romaintegrációt;**
- **ki kell használniuk az Európai Szociális Alap forrásait a romaszervezetek erősítésére.**

(b) *A szakpolitikai végrehajtás hatékony nyomon követése és értékelése*

Az uniós keretrendszer alapján a tagállami stratégiáknak tartalmazniuk kell a romaintegrációs intézkedések hatásának értékeléséhez szükséges megbízható nyomonkövetési módszereket, és a stratégia kiigazításához szükséges felülvizsgálati mechanizmust

A megbízható nyomonkövetési rendszerek szükségességét több tagállam elismeri, néhányan törekednek is egy ilyen rendszer beindítására, vagy legalábbis tervezik kialakítását. Néhány tagállam sikeresen tesztelt egy, a fejleményeket területi alapon nyomon követő rendszert, főként olyan területeken, ahol a helyzet különösen súlyos. Ugyanakkor további lényegi erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy teljesüljenek az uniós keretrendszer előírásai, és szükséges esetben biztosítani lehessen az Európa 2020 stratégiának megfelelő beszámolást a romák társadalmi-gazdasági integrációjáról.

Nyomon követés és végrehajtás

Az uniós keretrendszerben előírt intézkedés	Az intézkedést tervező tagállamok
Megbízható nyomon követés a hatások	IE, LV, PT, SK

értékelése céljából	
Felülvizsgálati mechanizmus a stratégia kiigazításához	BG, IE, EL, ES, LV, SK, FI, SE

A tagállamoknak integrált megközelítést alkalmazva:

- **kiinduló adatok, megfelelő mutatók és mérhető célok – lehetőség szerint a nemzeti statisztikai hivatallal együttműködésben való – kialakításával ki kell fejleszteniük egy megbízható nyomonkövetési rendszert vagy egy meglévő rendszert kell használniuk e célra;**
- **biztosítaniuk kell, hogy minden program tartalmazzon előírásokat saját lényegességének, eredményességének, hatékonyságának és hatásainak értékelésére.**

(c) Megkülönböztetésmentesség és az alapvető jogok védelme

Az uniós keretrendszer alapján a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a romákat ne érje hátrányos megkülönböztetés, a többi személlyel egyenlő elbánásban részesüljenek, és az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglaltaknak megfelelően valamennyi alapvető jog egyenlő módon legyen számukra biztosítva.

Stratégiájában minden tagállam figyelmet fordított a megkülönböztetésmentesség előmozdítására és az alapvető jogok védelmére. A legtöbb stratégiában külön szakasz vagy fejezet hívja fel a figyelmet az alapvető jogokra és a megkülönböztetés vagy az emberi jogok megsértése elleni küzdelemre (ideértve az emberkereskedelmet is).

Az emberi jogok és a megkülönböztetésmentesség előmozdítását célzó intézkedések

Az uniós keretrendszerben előírt intézkedés	Az intézkedést tervező tagállamok
Az emberi jogok és a megkülönböztetésmentesség terén tett erőfeszítések	BE, BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, CY, LV, LT, LU, HU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

A közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosításának elengedhetetlen előfeltétele, hogy megoldás szülessen a romák nemzeti néesség-nyilvántartó rendszerben való regisztrációjának hiányára és adott esetben a személyazonosító okmányok hiányára. E problémát mihamarabb és megfelelően kezelni kell azokban a tagállamokban, ahol felmerül.

A diszkrimináció és a rasszizmus – és ezek romákat érintő formái – elleni küzdelem fokozását minden tagállamnak határozottan fel kell vállalnia. Erre az uniós²¹ és a nemzeti jog teljes körű tiszteletben tartása mellett kell sort keríteni, a romaintegráció

²¹

A Tanács 2000/43/EK irányelve (2000. június 29.) a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról (HL L 180., 2000.7.19.); a Tanács 2008/913/IB kerethatározata (2008. november 28.) a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről (HL L 328, 2008.12.6.).

társadalmi érdekeire való figyelemfelhívás révén. Az ilyen figyelemfelhívás interkulturális találkozási lehetőségekkel támogatható, amelyek az előítéletesség felszámolására is lehetőséget adnak.

Az alapvető jogok gyakorlása terén a roma gyermekek különösen kiszolgáltatott csoportnak számítanak, amit az oktatás és az egészségügyi ellátás területén kívül ritkán orvosolnak. Több stratégia különös figyelmet szentel a roma nők helyzetének, noha még további erőfeszítésekre lesz szükség, hogy azok képesek legyenek jogaik gyakorlására.

A tagállamok roma népességének jelentős hányada jogszerűen ott tartózkodó harmadik országbeli állampolgár, és ugyanazon kihívásokkal szembesül, mint a többi EU-n kívülről érkező migráns. Őket nem érheti hátrányos megkülönböztetés, és a többi személlyel egyenlő elbánásban kell részesülniük.

A tagállamoknak integrált megközelítést alkalmazva kiemelt feladatként:

- **biztosítaniuk kell, hogy minden roma nyilván legyen tartva a megfelelő hatóságoknál;**
- **fokozniuk kell a rasszizmus és a megkülönböztetés elleni küzdelmet, ideértve a többszörös megkülönböztetés eseteit is;**
- **közmegegyezést kell kialakítaniuk a romaintegráció közös előnyeiről;**
- **hatékonyabban, többek között nemzetközi együttműködéssel kell küzdeniük a gyermekmunka és az emberkereskedelem ellen.**

(d) Nemzeti kapcsolattartó pontok

Az uniós keretrendszer alapján a tagállamoknak a stratégia kialakításáért és végrehajtásáért felelős hatóságnál ki kell jelölniük a nemzeti romaintegrációs stratégia kapcsolattartó pontját. E feladatot minden tagállam elvégezte: a nemzeti kapcsolattartó pontok ma már működnek, a legtöbb esetben magas szinten²². Az, hogy mind a 27 tagállam egyértelműen kijelölte a koordináló hatóságokat, jelentős javulás a múltéhoz képest és jól mutatja a romaintegrációval kapcsolatos kihívások megválaszolásának politikai szándékát²³. Ezzel együtt biztosítani kell, hogy a nemzeti kapcsolattartó pontok, illetve a finanszírozásért és a végrehajtásért felelős hatóságok szorosan együttműködjenek egymással.

Nemzeti kapcsolattartó pontok

Az uniós keretrendszerben előírt intézkedés	Az intézkedést tervező tagállamok
Nemzeti kapcsolattartó pont kijelölése	Minden tagállam

Minden olyan intézkedést meg kell hozni, amelynek révén a nemzeti kapcsolattartó pontok hatékonyabban képesek a romaintegrációs politikák koordinálására.

²² A nemzeti kapcsolattartó pontok felsorolása megtalálható a következő internetcímen: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/national-strategies/index_en.htm.

²³ Görögország 2012 második felére tervezi a kapcsolattartó pont kijelölését.

2.3. Az intézkedések finanszírozásának értékelése

Az uniós keretrendszer alapján a tagállamoknak a nemzeti költségvetésből kell biztosítaniuk a romaintegrációs intézkedésekhez szükséges forrásokat, amelyeket adott esetben uniós és nemzetközi finanszírozással is ki lehet egészíteni. A nemzeti stratégiák értékeléséből kiderül, hogy a legtöbb tagállam nem biztosított elegendő költségvetési forrást a romaintegrációra. Romaintegrációs céllal csupán néhány tagállam határozott meg költségvetési forrásokat és konkrét összegeket.

A romaintegrációs politikák végrehajtásának biztosítására több tagállam főként uniós forrásokra kíván támaszkodni, különösen az Európai Szociális Alapra és az Európai Regionális Fejlesztési Alapra. Noha a vidékfejlesztési politika hatókörén belül is vannak lehetőségek az olyan kiszolgáltató csoportok támogatására, mint a romák, a legtöbb stratégia meg sem említi az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapot (EMVA). A nemzeti romaintegrációs stratégiák elkülönített költségvetésének területi megközelítésen kell alapulnia, a legszegényebb földrajzi területek vagy a diszkrimináció, illetve kirekesztés veszélyével leginkább érintett célcsoportok sajátos igényeire összpontosítva, különös tekintettel az olyan perifériára szorult közösségekre, mint a romáké²⁴.

Finanszírozás

Az uniós keretrendszerben előírt intézkedés	Az intézkedést tervező tagállamok
A finanszírozásról nincs adat	IE, FR, CY, LU, NL, AT, FI, UK
Nincs elkülönített költségvetés	BE, DK, DE, EE, ES
Utalás a nemzeti költségvetésből elkülönített költségvetésre	BG, EL, LV, LT, HU, PL, RO, SI, SK, SE
Utalás uniós/nemzetközi forrásból elkülönített költségvetésre	CZ, EL, LV, LT, HU, PL, PT, RO, SI, SK

A tagállamoknak a felhasználási ráta javítására irányuló erőfeszítéseikkel összefüggésben a romaintegráció céljaira is nagyobb mértékben és jobban ki kell használniuk az uniós alapokat.

Romaintegrációs stratégiájuk tartós eredményekkel járó végrehajtása érdekében a tagállamoknak egyértelmű kötelezettséget kell vállalniuk a finanszírozás 2020-ig való biztosítására, ezzel is kimutatva a romák kirekesztése ellen ható politikai szándékukat.

²⁴

Az Európai Bizottság a Világbankkal közösen dolgozik a feltérképezés módszertanán, valamint az EU-hoz 2004-ben vagy azután csatlakozott tagállamok szegénységi vagy kirekesztési térképein. Az Európai Területrendezési Megfigyelő Hálózat 2011-ben pályázati felhívást tett közzé néhány, az EU-hoz 2004 előtt csatlakozott tagállam szegénységi vagy kirekesztési térképeinek elkészítésére. Az Európai Bizottság 2011 végén arra tett javaslatot, hogy a tagállamok a következő programozási időszakban konkrét földrajzi területekre vagy célcsoportokra összpontosítsák erőfeszítéseiket, így teljesítve a szegénység leküzdését célzó partnerségi szerződéseiket és operatív programjaikat.

3. A CSATLAKOZNI KÍVÁNÓ ORSZÁGOK ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK

Az uniós keretrendszer kiemeli, hogy a romaintegrációs célok a csatlakozni kívánó országok számára is érvényesek. A szóban forgó országok romaintegrációs stratégiáit e célok alapján kell értékelni, a stratégiáknak pedig követniük kell az uniós keretrendszerben előírt átfogó megközelítést. Ez világosan kiolvasható a Bizottság „Bővítési stratégia és a legfontosabb kihívások 2011–2012” című dokumentumából²⁵.

A Bizottság az éves előrehaladásról szóló jelentésében szoroson nyomon követi a fejleményeket. A nyugat-balkáni országoknak és Törökországnak az uniós keretrendszer négy kulcsterületére való összpontosítás mellett különös figyelmet kell szentelniük arra, hogy megkönnyítsék a személyes okmányok kiállítását és a helyi hatóságoknál való nyilvántartásba vételt²⁶. A csatlakozni kívánó országok nemzeti hatóságainak továbbra is vállalniuk kell konkrét lépések megtételét a kapcsolódó területek mindegyikén²⁷.

A tagjelölt országok az Előcsatlakozási Támogatási Eszköz (IPA) humán erőforrás-fejlesztési alkotóeleméből kapott finanszírozással már számos intézkedést megkezdték. A kedvezményezett országok operatív programjukban külön szakaszt szentelnek a kiszolgáltató csoportoknak és a romáknak, ezzel támogatva azok társadalmi integrációját, ideértve képzésüket, a pályaválasztási tanácsadást és a munkaerő-piaci részvételük fokozására irányuló tevékenységeket.

A Bizottság a csatlakozni kívánó országok romaintegrációs erőfeszítéseinek további támogatása érdekében lépéseket tett az IPA kihasználásának javítására, azzal a céllal, hogy a romaintegráció ügyét nemzeti és regionális szinten is stratégia- és eredményorientáltabban kezeljék²⁸.

A romák integrációjának javítása a társadalmi igazságosság része, a csatlakozni kívánó országokban pedig hozzájárul a befogadó társadalmak kialakításához. Ez az EU közös értékeinek része, így a csatlakozni kívánó országoknak is magukévá kell tenniük a csatlakozáshoz vezető úton. Mindazonáltal a csatlakozni kívánó országokban jelenleg rossz körülmények között élő romák – a vízummentességet kihasználva – fokozott számban migrálnak az uniós tagállamokba, sőt, sokuk menedékjogot is kér²⁹. Ez a jelenség negatív hatással járhat a vízumliberalizációra, amely ez idáig a legnagyobb előrelépés volt a Nyugat-Balkán uniós integrációja felé. A csatlakozni kívánó országoknak nagyobb erőfeszítéseket kell tenniük roma

²⁵ COM(2011) 666.

²⁶ Az anyakönyvi okiratok kiállításával és a nyilvántartásba vétellel foglalkozó délkelet-európai konferencián jóváhagyott Zágrábi Nyilatkozat, 2011. október 27.

²⁷ A vállalatok a következőkre vonatkoznak: a négy kulcsterületet érintő általános és egyedi cselekvési tervek és programok létrehozása vagy felülvizsgálata, a személyes okmányokhoz való hozzájutás és a nyilvántartásba vétel megkönnyítése; a koragyermekkori nevelés előmozdítása és a romák iskolai lemorzsolódásának csökkentése; a romák foglalkoztatásának elősegítése a közzsférában és a magánszektorban; a diszkrimináció megelőzése a szociális és az egészségügyi ellátásban, illetve a lakhatási feltételek javítása a romák számára, különösen az illegális telepeken élők esetében.

²⁸ A végrehajtás nyomon követése a stabilizációs és társulási folyamat (SAA) és az éves előrehaladásról szóló jelentések keretében zajlik; az operatív következtetések alapján hozandó intézkedésekről a 2012. évi SAA-bizottsági üléseken születik döntés.

²⁹ SEC(2011) 695 és SEC(2011) 1570.

állampolgáraik integrációjának előmozdítására. Ezek részeként fenntartható megoldást kell találniuk a menekültek és a belső menekültek kérdésére, akik között nagy számban találhatók romák³⁰.

4. KILÁTÁSOK

A Bizottság a nemzeti romaintegrációs stratégiákat értékelve úgy látja, hogy a tagállamok erőfeszítéseket tettek egy átfogó romaintegrációs megközelítés kialakítására. Ugyanakkor nemzeti szinten sokkal többre van szükség. A romák társadalmi-gazdasági integrációja elsődlegesen és leginkább a tagállamok felelőssége, amelyeknek e kötelességük teljesítéséhez konkrétabb intézkedések elfogadásával, mérhető eredményeket előíró határozott célokkal, egyértelműen elkülönített nemzeti szintű finanszírozással, illetve megbízható nemzeti nyomonkövetési és értékelési rendszerrel erőteljesebb erőfeszítéseket kell tenniük.

Az azonosított kihívások megválaszolásához és a roma kisebbségek eredményes integrációjához a tagállamoknak, főként a jelentős roma népességgel rendelkezőknek különösen a következőkre kell törekedniük:

- *Folytassanak rendszeres kétoldalú párbeszédet a Bizottsággal és az érintett érdekelttel annak érdekében, hogy*
 - biztosítsák a nemzeti stratégiák és cselekvési tervek uniós joggal, szakpolitikákkal és a sajátos – a főbb szakpolitikákat és a közszektor reformját is magában foglaló – nemzeti helyzettel való összhangját, valamint a gazdasági válság hatásainak figyelembevételét;
 - biztosítsák a nemzeti és az európai források hatékony kihasználását;
 - mozdítsák elő és kövessék nyomon a stratégiák konkrét végrehajtását.

- *Vonják be a regionális és helyi hatóságokat*

A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a stratégiák végrehajtása megfeleljen a regionális és helyi terveknek. A regionális és helyi hatóságok elengedhetetlenek a változások kivitelezéséhez, ezért teljes körűen be kell vonni őket a stratégiák felülvizsgálatába és végrehajtásába. A Bizottság emellett továbbra is támogatni fogja a regionális és helyi hatóságok közötti tapasztalatcserét és hálózatépítést.

- *Szorosan működjenek együtt a civil társadalommal*

A civil társadalom, különösen a roma szervezetek, nem tekinthetők a változások passzív befogadóinak, hanem fel kell szólítani őket, hogy tevékenyen vegyenek részt azok előidézésében. E szervezeteknek kulcsfontosságú szerepük van a romák megszólításában, továbbá a többség és a kisebbségek közötti bizalomépítésben. A tagállamoknak meg kell hozniuk a

³⁰

A szarajevói folyamat (Belgrádi Nyilatkozat, 2011. november 7.) részeként a probléma megoldása érdekében elindítottak egy 584 millió eurós közös regionális programot is.

szükséges intézkedéseket annak biztosításához, hogy a civil társadalom részt vegyen a nemzeti stratégiák felülvizsgálatában, végrehajtásában és nyomon követésében.

- *Különítsenek el megfelelő pénzügyi forrásokat*

A tagállamoknak elegendő forrást kell elkülöníteniük nemzeti romainTEGRÁCIÓS stratégiájuk végrehajtására, hiszen ez tükrözi ambícióikat. A stratégiák részét képező intézkedések a nemzeti finanszírozás mellett – a 2014–2020 közötti időszakról szóló tárgyalások függvényében – a strukturális alapokból és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból is részesülhetnek finanszírozásban. A kohéziós politika Bizottság által javasolt kerete minimumforrásokat különít el a társadalmi befogadással és a szegénységgel kapcsolatos célokra, megkönnyíti e források lehívását, egyben javítja koordinációjukat és integrációjukat, előírja továbbá a perifériára szorult közösségek – például a romák – integrációját célzó beruházások prioritását, illetve előzetes feltételekhez, mégpedig az uniós keretrendszernek megfelelő romainTEGRÁCIÓS stratégia léteéhez köti a strukturális alapok beruházásait.

- *Kövessék nyomon a változtatásokat és tegyék lehetővé a szakpolitikák kiigazítását*

Az európai szemeszter szerinti nemzeti reformprogramokat a nemzeti romainTEGRÁCIÓS stratégiával való összhang szempontjából is megvizsgálják, és az érintett tagállam további előrehaladása érdekében szükség esetén a romainTEGRÁCIÓRA utaló hivatkozásokat emelnek be az országspecifikus ajánlásokba. A jövőben a tagállamoknak nemzeti reformprogramjukban – roma népességük arányának megfelelően – rendszeresen foglalkozniuk kell a romainTEGRÁCIÓ kérdésével.

Emellett a jelen közleményt kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum összefoglaló jelleggel felsorolja azokat a főbb pontokat, amelyek segítségével a tagállamok áthidalhatják a roma kisebbség és a többségi népesség közötti szakadékot. E pontok részletes ismertetésére a tagállamokkal folytatott párbeszéd révén kerül sor.

A Bizottság arra is felkéri a tagállamokat, hogy osszák meg vele a stratégia végrehajtásának nyomon követéséből származó eredményeket.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége tovább folytatja EU-szerte végzett felméréseit, és szorosan együttműködéssel támogatja a tagállamokat azok megbízható nemzeti nyomonkövetési rendszerének kidolgozásában.

A Bizottság továbbra is támogatni fogja a tagállamokon belüli kapacitások bevonását. E célból az uniós tagállamok nemzeti kapcsolattartó pontjaiból létre fog jönni egy hálózat, amelyen keresztül a tagállamok megoszthatják romainTEGRÁCIÓS intézkedéseik eredményeit, kicserélhetik bevált módszereiket, és kölcsönösen értékelhetik stratégiáik végrehajtását. Az Európai Roma Platform továbbra is az érdekelt felek eszmecseréjének színtere marad.

A Bizottság évente értékelni fogja a nemzeti romainTEGRÁCIÓS stratégiák végrehajtását, jelentést készítve az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, valamint az Európa 2020 stratégia keretében.

- *Küzdjenek meggyőző módon a diszkrimináció ellen*

A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy diszkrimináció elleni jogszabályaik hatékonyan érvényesüljenek területükön. A Bizottság a faji egyenlőségi irányelv³¹ alkalmazásáról szóló 2013. évi jelentésében különböző jogi kérdéseket fog megvizsgálni, ennek során különös figyelmet fordít a romainTEGRÁCIÓ szempontjából fontos szempontokra.

³¹ A Tanács 2000/43/EK irányelve (2000. június 29.) a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról (HL L 180., 2000.7.19.).